

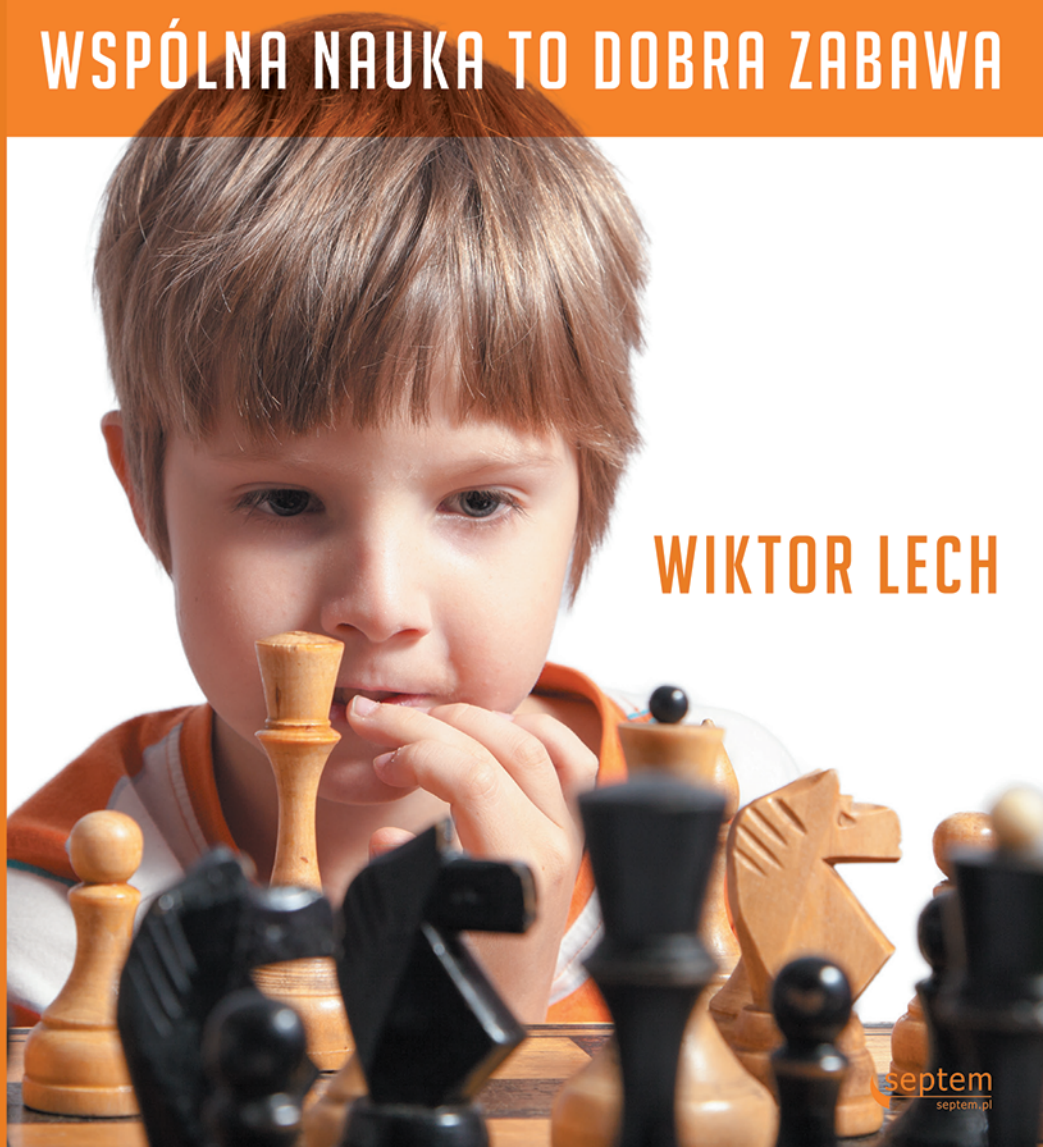
Spędź przyjemnie i pożytecznie czas ze swoim dzieckiem, spraw, by rozwijało zdolności analitycznego myślenia i nabrało dobrych nawyków intelektualnych

MAŁY

SZACHISTA

WSPÓLNA NAUKA TO DOBRA ZABAWA

WIKTOR LECH

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz Wydawnictwo HELION dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz Wydawnictwo HELION nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Redaktor prowadzący: Joanna Gubernat

Projekt okładki: ULABUKA

Rysunki wykonała Angelika Iżykowska

Materiały graficzne na okładce zostały wykorzystane za zgodą Shutterstock.com

Wydawnictwo HELION

ul. Kościuszki 1c, 44-100 GLIWICE

tel. 32 231 22 19, 32 230 98 63

e-mail: septem@septem.pl

WWW: <http://septem.pl> (księgarnia internetowa, katalog książek)

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres

<http://septem.pl/user/opinie/nadzgr>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

ISBN: 978-83-283-2690-3

Copyright © Helion 2017

Printed in Poland.

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę

- Księgarnia internetowa
- Lubię to! » Nasza społeczność

Spis treści

Stopień 0

PRZED ROZPOCZĘCIEM NAUKI..... 9

Początkujący nauczyciel..... 12

Stopień I

PODSTAWY SZACHOWE..... 17

Lekcja 1. **Wprowadzenie w świat szachów**..... 19

Cele..... 25

Lekcja 2. **Poruszanie się bierek po szachownicy:
król, królowa, wieża i goniec**..... 27

Lekcja 3. **Poruszanie się bierek po szachownicy:
konie i pionki**..... 35

Cele..... 40

Stopień II

BATALIE NA SZACHOWNICY..... 41

Lekcja 4. **Partia szachowa** 43

Trzy kroki do sukcesu..... 44

Trzy fazy partii szachowej 44

Cele..... 45

Lekcja 5. **Szachowanie i matowanie** 49

Matowanie w praktyce..... 58

Cele..... 60

Stopień III

STRATEGIE SZACHOWE 61

Lekcja 6. **Specjalne ruchy bierek** 63

Roszada 63

Furtka bezpieczeństwa 65

Promocja pionka 66

Remisy w szachach	68
<i>Pat</i>	68
<i>Potrójne powtórzenie pozycji</i>	70
<i>Propozycja remisu</i>	70
Punkty szachowe	70
Przewaga pozycyjna	72
Uzyskiwanie przewagi pozycyjnej	72
Cele	78
Lekcja 7. Zaawansowane ustawienia taktyczne	81
Podwójne uderzenie	81
Związanie	83
Bicie w przelocie	84
Uwolnione pionki	84
Szybkie maty	85
Mat szewski	85
Opozycja królewska	87
Kolejne etapy	89
Inne gry i zabawy szachowe	90
<i>Szachowy szereg/Gra w zapamiętywanie</i>	90
<i>Gra w królestwa</i>	90
<i>Kombinacje</i>	91
<i>Liczenie armii</i>	92
<i>Gra w 30</i>	92
<i>Gra w wilki i owce</i>	92
<i>Symultana szachowa</i>	93
<i>Gra w ciemno</i>	93
<i>Zaginiony skarb</i>	93
<i>Zadania</i>	95
Zapis szachowy	103
<i>Odpowiedzi</i>	104
Kącik nauczyciela	106

Większość z nas, z uwagi na pracę czy inne obowiązki, ma często problem ze znalezieniem czasu dla dziecka. Doskonale rozumiem, w jak trudnej sytuacji stawia to rodziców. Wychodząc im naprzeciw, proponuję książkę, która gwarantuje, że jeśli tylko znajdą 20 – 30 minut dziennie kilka razy w tygodniu, mogą spędzić ze swoją pociechą radosne chwile, pełne owocnej nauki.

Przez wiele lat praktyki nauczycielskiej zaobserwowałem, że jeśli dzieci uczęszczające na lekcje szachowe w szkole trenują również w domu z rodzicami, robią błyskawiczne postępy i wybijają się na tle grupy. Dzieje się tak dlatego, że umysł dziecka najlepiej pracuje w bezpiecznych warunkach domowych, kiedy jest ono otoczone najbliższymi mu osobami. Żaden nauczyciel nie zastąpi rodzica, ale za to rodzic może świetnie się sprawdzić w roli nauczyciela, braki w doświadczeniu dydaktyczno-pedagogicznym nadrabiając więzią emocjonalną z dzieckiem i starając się, aby ten wspólny czas nauki był dla dziecka przyjemnością, a nie obowiązkiem.

Książka ta przeznaczona jest nie tylko dla rodziców. Zajęcia szachowe mogą się odbywać pod czujnym okiem dziadka, pod troskliwą opieką babci czy też z pomocą innych krewnych. W roli nauczyciela może również świetnie się sprawdzić starsze rodzeństwo. Możemy prowadzić zajęcia indywidualne, ale także z kilkorgiem dzieci jednocześnie, nauka w grupie bowiem to naprawdę doskonały sposób rozwijania potencjału naszych dzieci. Każdy, kto regularnie spędza czas z dzieckiem, może wykorzystać tę okazję do zaszczepienia w nim zdolności planowania i strategicznego myślenia, usprawniając przy tym jego pamięć, wyobraźnię i koncentrację — umiejętności tak ważne w dzisiejszych czasach. Nie wspominając już o frajdzie, jaką młody szachista czerpie z pełnej sukcesów rywalizacji z przeciwnikami.

■ □ Ważne! □ ■

Naucz swoje dziecko zdolności planowania, a w przyszłości będzie przygotowane na każdą ewentualność, wyprzedzając zdarzenia, a nie jedynie biernie ich oczekując. Reakcja, która poprzedza akcję, oznacza, że przewidzieliśmy potencjalne zagrożenie i go uniknęliśmy. Właśnie taka percepcja jest kluczowym elementem gry szachowej.

■ □ Pamiętaj! □ ■

Najważniejsza jest zabawa, a kto wygra, temu brawa.

Niektóre dzieci nie radzą sobie z porażkami, dlatego wymagają specjalnego podejścia. Ważne jest, aby w trakcie procesu nauki informować dziecko, że każda porażka jest też okazją do wyciągania wniosków i poprawiania swoich umiejętności dzięki możliwości uczenia się na własnych błędach. Celowe podkładanie się dzieciom, choć ekspresowo poprawia im humor, nie jest dobrą strategią długoterminową. Im szybciej dziecko nauczy się przegrywać, tym prędzej będzie w stanie czerpać korzyści ze swoich porażek. Osiągnięcie poziomu mistrzowskiego w dowolnej dziedzinie wymaga przełknięcia wielu porażek, człowiek głodny sukcesu nie pozwala jednak, aby smutek czy gniew stawały mu na drodze do celu.

■ □ Uwaga! □ ■

Podział na lekcje jest tylko umowny. Zawsze lepiej przerobić z dzieckiem tylko część materiału niż nie zrobić nic. Jeśli natomiast widzimy, że dziecko jest chętne do gry, to nie ma sensu przerywać nauki tylko dlatego, że w książce kończy się przerabiana lekcja.

Początkujący nauczyciel

Istnieją dwa sposoby, które rodzic czy opiekun może wykorzystać do przekazania wiedzy zaczerpniętej z tej książki, nawet jeśli nigdy przedtem nie grał w szachy. Najbardziej zapracowani czytelnicy mogą się ograniczyć do czytania kolejnych fragmentów książki bezpośrednio przed zajęciami, by potem w trakcie lekcji uczyć się razem z dzieckiem, odkrywając wraz z nim, na czym polega ta dyscyplina. Pamiętajmy, że dziecko nie będzie w stanie przyswajać informacji w naszym tempie, musimy więc wykazać się cierpliwością. Gorąco zachęcam jednak, aby przed rozpoczęciem nauki przeczytać całą książkę albo chociaż pierwsze dwie części, gdyż pozwoli to posiąść fundamentalną wiedzę o grze w szachy już przed pierwszą lekcją z naszymi pociechami. Książka nie jest gruba, a ponadto zawiera wiele diagramów szachowych, dlatego przebrniemy przez nią szybciej, niż nam się wydaje. Każdy sposób ma swoje zalety i wady: jeśli najpierw przeczytamy całą książkę i zagramy kilka próbnych partii choćby z komputerem, będziemy mieli większą wiedzę i kompetencje do nauczania, jeśli natomiast będziemy czytać

fragment po fragmencie i uczyć się razem z dzieckiem krok po kroku, zyskamy okazję, aby wytworzyć korzystną atmosferę, w której dziecko będzie się starało dorównać rodzicom prędkością przyswajania informacji, a wspólna nauka może działać bardzo mobilizująco na obie strony.

Książka ta jest nie tylko cennym źródłem wiedzy na temat rozwijania umiejętności szachowych naszych dzieci, lecz również może przyczynić się do naszego własnego rozwoju. Nauka gry w szachy jest bowiem przydatna w każdym wieku. Miałem kiedyś sytuację, w której rodzic przyszedł do mnie po zajęciach wyraźnie podekscytowany i powiedział, że pierwsze kroki na szachownicy zademonstrowała mu córka, próbując przekazać wiedzę przyswojoną na moich zajęciach. Tacie bardzo spodobał się sposób, w jaki jego mózg pracuje podczas gry w szachy. Po dwóch miesiącach powiedział mi, że namówił niemal wszystkich w swoim biurze do rozgrywania przynajmniej kilku partii tygodniowo, nie tylko w domu, ale również podczas przerw w pracy. Ich wydajność jako pracowników wzrosła zauważalnie. Starego wilka ciężko jest jednak nauczyć nowych sztuczek, a satysfakcja dorosłego z nauki nigdy nie dorówna dziecięcej radości, dlatego trudno oczekiwać efektów porównywalnych z tymi, które obserwujemy u swoich pociech.

■ □ Pamiętaj! □ ■

Sama znajomość zasad gry nie wystarcza do efektywnego ich nauczania. Gdyby tak było, ta książka nie byłaby potrzebna. Jeśli potrafimy już grać w szachy, powinniśmy potraktować niniejszy poradnik jako zbiór niezastąpionych metod dydaktycznych i praktycznych sposobów dotarcia do ucznia.

■ □ Ważne! □ ■

Nie należy nigdy podchodzić do lekcji gry w szachy z wymuszonym poczuciem obowiązku, okazując niezadowolenie i zniecierpliwienie. Dziecko natychmiast wyczuje nasze nastawienie i straci zapał do gry.

Każdemu zdarza się dzień, w którym na skutek zmęczenia nie ma ochoty na wspólne zajęcia. Lenistwo atakuje nas wszystkich, zarówno dzieci, jak i dorosłych. Nie raz przyjdzie nam się z nim zmierzyć. Szukając łatwych wymówek i przekładając wspólne lekcje na później, dajemy uczniom kiepski przykład niesumiennego realizowania planów i braku konsekwencji w dążeniu do celu. W takiej sytuacji najlepiej wziąć kilka głębszych oddechów i zastanowić się, czy nie lepiej przeznaczyć najbliższe 30 minut na rozwój swojego dziecka zamiast oglądać telewizję.

Czy naprawdę mamy w tej chwili coś ważniejszego do zrobienia? Dbanie o przyszłość naszego dziecka, a tym samym o przyszłość nas samych, powinno być dla nas priorytetem. Nie pozwólmy, aby lenistwo dyktowało kierunek, jaki obieramy zarówno my, jak i nasi uczniowie. Jeśli dziecko wyczuje u nas niechęć czy znudzenie, odbierze to jako negatywny bodziec. Warto pamiętać, jak bardzo spostrzegawcze są dzieci. Nie dajmy im powodu do zwątpienia. Niech w trakcie zajęć udziela im się nasza motywacja. Niech do nauki mobilizują je otrzymywane od nas pochwały. Niech towarzyszy im świadomość korzyści, jakich dostarcza gra w szachy.

■□ **Uwaga!** □■

Nie wymagam ani nawet nie oczekuję, aby rodzic lub opiekun stosował się ściśle do zawartych w tej książce porad i metod i traktował je jako nienaruszalną całość. Warto dać szansę każdej zabawie czy metodzie dydaktycznej, jednakże ostateczny sposób, w jaki poprowadzisz zajęcia, zależy tylko od Ciebie. Staraj się bawić dziecko nauką i szukaj sposobów, by jak najlepiej trafić do swojego ucznia. Przekonaj się, jak wraz z systematycznymi postępami na twarzy dziecka częściej będzie gościł uśmiech i zwiększy się jego pewność siebie. Jest to świetna nagroda za cierpliwość i dostosowanie się do indywidualnego tempa pracy dziecka.

■□ **Pamiętaj!** □■

Forma tej książki oraz przejrzystość i kolejność przyswajanych informacji przygotowane są w taki sposób, aby ułatwić dziecku zdobywanie wiedzy w małych, zrozumiałych dawkach.

■□ **Ważne!** □■

Z punktu widzenia rozwoju potencjału intelektualnego dziecka nie ma znaczenia, czy będzie ono przyswajało materiał z tej książki przez tydzień czy przez półtora roku. Odbывая z nim regularne treningi, podczas których będziemy systematycznie utrzymywać zdobywaną przez nie wiedzę i pogłębiać u niego odpowiednie kanały myślowe, wyrabiamy w dziecku twórcze i konstruktywne nawyki intelektualne. Niewiele dzieci zostaje profesjonalnymi szachistami, co nie oznacza, że należy traktować szachy jedynie jako zwykłą grę, zabawę, wypełniacz czasu. Wiedza czerpana z tej książki, gruntownie przyswojona, ma świetne przełożenie na potencjalne możliwości intelektualne dziecka. W obecnych czasach dynamicznych zmian trudno przewidzieć, w jakim kierunku naj-

piej kształcić dziecko, by zapewnić mu dostatnią przyszłość, dlatego według mnie najważniejsza jest inwestycja nie w konkretną wiedzę, lecz w potencjał intelektualny i zdolność do wszechstronnego operowania danymi empirycznymi na własny użytek. Umiejętności te są przydatne w niemal każdej sytuacji.

■ □ Uwaga! □ ■

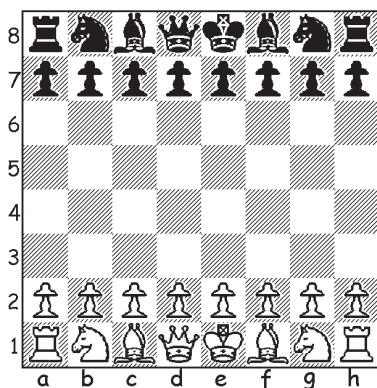
Jeśli widzimy, że uczeń nie odznacza się wybitnym talentem szachowym, nie powinniśmy wykorzystywać tego jako argumentu do zaprzestania nauki. Wręcz przeciwnie, uważam, że powinna to być dodatkowa zachęta, aby spędzić czas z dzieckiem na doskonaleniu jego słabych stron. Eliminowanie wad i wszechstronny rozwój to najlepszy kierunek kształcenia, jaki możemy obrać.

Postaramy się stworzyć atmosferę nauki przez zabawę, traktując szachy jako przyjemną formę wspólnego spędzania czasu. Warto na odpowiednim etapie uświadomić dzieci, że nauka gry w szachy wyrobi w nich nawyki myślowe niezwykle przydatne w dorosłym życiu. Dzieci powielają percepcję rodziców, więc niestety często nawet w młodym wieku przejmują się swoją przyszłością, dlatego informacja o tym, że szachy mogą ułatwić im funkcjonowanie w przyszłości, może niekiedy działać jako świetna inspiracja i trwała motywacja.

Historia dostarcza nam wielu przykładów osób, które spędziwszy jedynie kilka lat dzieciństwa w całkowitej dziczy, z dala od ludzi, pośród natury i dzikich zwierząt, przywrócone do społeczeństwa, nigdy już nie zdołały nauczyć się mówić. To prosty dowód na to, jak podatny i chłonny jest umysł człowieka w pierwszych latach życia. Właściwe ukierunkowanie i nauka formułowania odpowiednich schematów myślowych owocują niezwykle efektywnymi nawykami intelektualnymi przydatnymi w przyszłości.

STOPIEŃ I

Podstawy szachowe

- Lekcja 1. **Wprowadzenie w świat szachów** 19
- Lekcja 2. **Poruszanie się bierek po szachownicy: król, królowa, wieża i gонец** 27
- Lekcja 3. **Poruszanie się bierek po szachownicy: konie i pionki** 35

LEKCJA 1.

Wprowadzenie w świat szachów

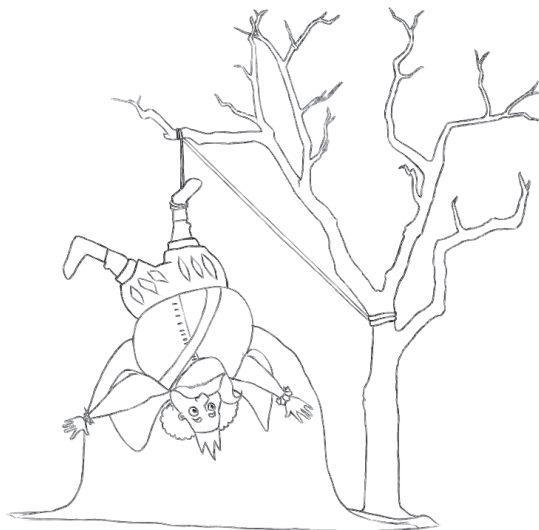
Szachy to gra wymyślona na terenie dzisiejszych Indii ponad 1500 lat temu. Rozgrywana jest na dwukolorowej planszy podzielonej na 64 pola, z których połowę, 32 pola, zajmują bierki szachowe podzielone na dwie armie ustawione naprzeciw siebie w dwóch rzędach każda. W skład każdej armii wchodzi następujące bierki:

8 pionków	
2 konie/skoczki	
2 gońce/laufry	
2 wieże	
1 król	
1 królowa/hetman	

Wśród bierek znajdują się zatem pionki i pięć rodzajów figur: król, królowa, wieża, gонец i koń. Każda bierka ma unikalne zdolności i inne

zadania na szachownicy, ale wszystkie razem tworzą sprawnie funkcjonującą armię. Pojedynek pomiędzy dwoma graczami odbywa się na tury, a partię zawsze rozpoczynają białe bierki, po czym przeciwnicy wykonują ruchy na zmianę.

Celem gry jest zamatowanie przeciwnika, to znaczy schwywanie króla przeciwnika w pułapkę.

■□ Ważne! □■

Pierwszy stopień jest najbardziej zróżnicowany, jeśli chodzi o czas, jaki należy na niego poświęcić. Starszym uczniom wystarczy jedno, dwa podejścia, aby nauczyć się nazw oraz zasad ruchu wszystkich bierki, w przypadku najmłodszych zaś płynna nauka tych zagadnień w ciągu pięciu lekcji jest świetnym osiągnięciem.

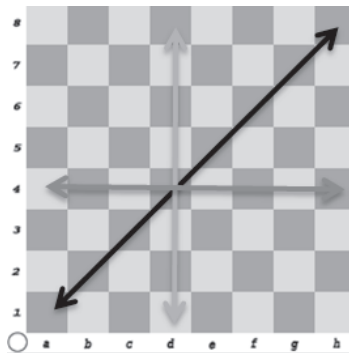
Nauka z najmłodszymi (w wieku od 4 do 8 lat) powinna przebiegać stopniowo, aby nie przytłoczyć malucha nadmiarem informacji. Na początku należy wytłumaczyć mu, że jest to gra wymagająca planowania swoich posunięć, a także przewidywania działań przeciwnika. Dobrym sposobem, żeby dziecko zrozumiało, czym jest przewidywanie, jest krótka gra, w której musi zgadywać, ile palców pokażemy lub ile bierek schowamy w worku albo jaką liczbę zapiszemy na kartce. Początkowo dziecko będzie wybierało liczby całkowicie losowo, ale jeśli dostatecznie długo będziemy wybierali w kółko liczby 1, 2, 3, 1, 2, 3, to w końcu zacznie za każdym razem podawać właściwą odpowiedź. Wytłumaczymy mu

wtedy, że przewidywało kolejność, z jaką wybieraliśmy liczby. Podobnie w szachach dziecko powinno próbować odgadywać plan swojego przeciwnika, aby uzyskać nad nim przewagę. Ta niepozorna informacja, zwłaszcza na tym poziomie nauki, ma w rzeczywistości fundamentalne znaczenie. Aby wyrobić w dziecku właściwe podejście do gry, umożliwiające najpełniejszy rozwój intelektualny, musimy często podkreślać rolę, jaką planowanie i strategia wykonywania ruchów bierek odgrywają w grze szachowej.

■ □ Dobra rada! □ ■

Przypilnuj, żeby dziecko usiadło odpowiednio wysoko, najlepiej tak, by widziało szachownicę z góry, pod kątem mniej więcej 60 stopni. Brzdące, które ledwo wystają głową ponad stół, nie będą robiły szybkich postępów wskutek ograniczonej widoczności szachownicy. Można wówczas rozłożyć planszę na podłodze, dziecko może też usiąść przy stole na podkulonych nogach, co doda mu kilku cennych centymetrów.

Pierwszą rzeczą, z jaką powinniśmy zapoznać małych adeptów, jest szachownica. Należy wytłumaczyć za pomocą długiego wskaźnika lub linijki, jak wyglądają określone linie szachowe. Wyjaśnienie pojęcia przekątnej na tym etapie nauki jest kluczowe, gdyż większość dzieci nie spotkało się wcześniej z tym słowem. Następnie zwracamy uwagę na naprzemiennie pokolorowane pola szachownicy, możemy je nawet wspólnie policzyć. Warto już na tym etapie wytłumaczyć, że na jednym polu może się znajdować tylko jedna bierka, dlatego nie możemy nigdy przemieszczać bierki na pole zajęte przez inną naszą bierkę, natomiast w przypadku przejścia na pole zajęte przez bierkę przeciwnika zbijamy go, zabierając jego bierkę z szachownicy.

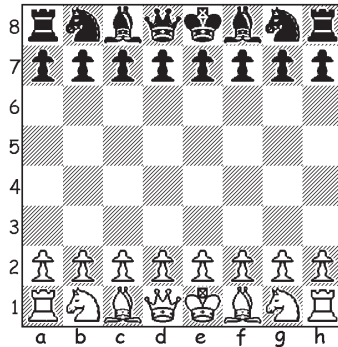

Następnie zapoznajemy malucha ze wszystkimi bierkami szachowymi. Staramy się, aby na pierwszej lekcji nauczył się nazw wszystkich bierok oraz podstawowych cech niektórych z nich: koń (skoczek) skacze po szachownicy; król to najważniejsza figura, przywódca całej armii; królowa (hetman) jest najsilniejszą ze wszystkich postaci szachowych; pionek to malutki, powolny żołnierz. Gońcowi (laufrowi) warto poświęcić trochę więcej czasu, gdyż słowo to jest nieznanne dla większości uczniów. Aby wyjaśnić tę nazwę, musimy osadzić szachy w kontekście baśniowego świata rycerzy, w którym gońce pełnią rolę posłańców, czyli dzisiejszych listonoszów, roznosząc wiadomości po całym królestwie (historia ta ma ciąg dalszy, który znacząco ułatwia zapamiętanie, w jaki sposób goniec porusza się po szachownicy). Wieże z kolei opisujemy jako szybkie, ruchliwe figurki. Ważne jest, aby przez cały czas obserwować nastrój pociechy. Jeśli cztero-, pięcioletki są już znudzone i zmęczone, można je przepytać, sprawdzając, ile informacji zdołały przyswoić, i na tym etapie kończymy naszą pierwszą lekcję. Jeśli jednak udało nam się wytworzyć przyjazną atmosferę nauki i widzimy chęci i zapał, to warto jeszcze poćwiczyć ustawianie bierok na szachownicy w pozycji początkowej.

■ □ Ważne! □ ■

Młodsze dzieci najskuteczniej uczą się wówczas, gdy zgłębiają wiedzę powoli i stopniowo, co oznacza, że najlepsze efekty osiągamy, nie forsując tempa nauki. Ponadto warto posługiwać się skojarzeniami, a więc na przykład powiedzieć, że prezentowana figura nazywa się „konik”, i następnie zakotwiczyć tę wiedzę pytaniami pomocniczymi typu „jaki odgłos wydaje koń?” lub prośbą, aby dziecko podskoczyło kilka razy. Dzięki temu zapamięta tę informację szybciej, niż jeśli jedynie pokażemy mu tę figurę i od razu przejdziemy do dalszej części nauki. Jeżeli dziecko jest tym zainteresowane, wręczamy mu każdą bierkę, niech dotknie jej, przypatrzy się lub pobawi przez chwilę. Jest to świetna inwestycja czasu, gdyż pomaga ugruntować nowe informacje w umyśle dziecka. To samo dotyczy starszych uczniów i bardziej zaawansowanych zagadnień szachowych. W żadnym wypadku nie należy wywierać presji na dziecko, jeśli nie robi postępów tak szybko, jakbyśmy sobie tego życzyli. Próbujemy podejść do problemu z innej strony, użyć sugerowanej przeze mnie metafory bądź stworzyć własną. Możemy również porzucić dane zagadnienie i spróbować wrócić do niego następnym razem.

Układnie w pozycji początkowej najlepiej zacząć od informacji, że w rogach królestwa stoją dwie wieże obserwacyjne, z których widać całą okolicę. Obok wież stoją konie. Królewska para nie chce czuć brzydkiego

zapachu stajni, dlatego bezpośrednio koło siebie ustawia swoich wierzynych posłańców, czyli gońców, aby szybko przynosili listy. Pośrodku królestwa znajduje się pałac, w którym mieszka zakochana para — król i królowa. W drugim rzędzie ramię w ramię stoją pionki, które stanowią swego rodzaju mur obronny w szachowym królestwie. Najlepiej jest w trakcie wyjaśniania tych kwestii ustawić wspólnie bierki jednego koloru na szachownicy, a potem polecić dziecku ułożenie drugiego koloru samodzielnie według wzoru. Następnie, upewniwszy się, że dziecko zapamiętało początkowe rozmieszczenie bierek, burzymy cały układ i prosimy, aby spróbowało odtworzyć go z pamięci.

■ □ Uwaga! □ ■

Każdą kolejną wspólną przygodę szachową warto zacząć od powtórki poprzednich zajęć, sprawdzając w ten sposób, jaką część materiału dziecko zdołało przyswoić i zapamiętać.

Niezastąpionym elementem na tym etapie nauki jest pobudzanie dziecięcej wyobraźni. Jeśli uczymy dziewczynkę, dobrym przykładem odskoczni w świat fantazji jest choćby symboliczne postawienie pionka na wieży i porównanie go do znanej z bajek księżniczki zamkniętej w wieży. Chłopcy preferują zazwyczaj militarne analogie — stałe przypomnianie o bitwie rycerskiej, o walce, jaką toczą nasze dzielne wojska na szachownicy, oraz o tym, że to właśnie nasz uczeń jest generałem dowodzącym całą tą armią, wyrobi w nim od początku większą odpowiedzialność za własne ruchy i zmotywuje do zwiększonego wysiłku intelektualnego. Częste pobudzanie wyobraźni za pomocą metafor i historyjek znacząco przyspiesza tempo przyswajania informacji. Na stronach tej książki można znaleźć wiele gotowych, trafnych przykładów, jak w szybki sposób zakorzenić informacje w umyśle dziecka.

■ □ Ważne! □ ■

Staramy się akcentować cechy bierek wedle charakteru dziecka. Pokazując konia dziewczynce, możemy powiedzieć, że jest to piękny rumak z długą grzywą lub nawet czarodziejski jednorożec, chłopcy zaś wolą słuchać o odważnym wierzchowcu, który ciągle gdzieś skacze i bryka.

Koniec pierwszej lekcji (niezależnie od tego, ile materiału udało nam się przerobić) to świetny moment na naukę **wierszyka szachowego** zamieszczonego na pierwszej stronie książki. Jest to nie tylko trening pamięci dla dziecka czy okazja do poszerzenia zakresu słownictwa, ale przede wszystkim świetne narzędzie dydaktyczne, do którego można z powodzeniem się odwołać w późniejszych etapach nauki. Przy pierwszym czytaniu szachowej rymowanki należy zrobić kilka przerw, wytłumaczyć dziecku trudniejsze wyrazy, których nie rozumie. Warto również do recytacji dodać gestykulację, na przykład przy słowach: „Tam goniec odważnie pionkami dowodzi, on po szachownicy tylko na skos chodzi” można wykonywać rękami ruchy po przekątnych, utrwalając sposób poruszania się gońca. Nie trzeba zmuszać dziecka do nauki wierszyka w ciągu jednej lekcji, nie musi też uczyć się go w trakcie wspólnego czasu przeznaczanego na zajęcia — może to robić w ciągu dnia pod okiem innego opiekuna. Aby nauczyć dziecko wierszyka, nie są potrzebne żadne umiejętności szachowe, więc może to robić każdy dorosły, spędzając czas z dzieckiem. Wystarczy wracać do wierszyka regularnie dwa, trzy razy dziennie (na przykład rano w samochodzie, wioząc dziecko do szkoły lub przedszkola), a będziemy zaskoczeni, jak szybko nasza pociecha opanuje go w całości.

Starszym dzieciom (w wieku od 9 do 12 lat) i niektórym młodszym nie jest potrzebne tego typu wprowadzenie. Poświęcamy jednak czas na wytłumaczenie istoty planowania, po czym przechodzimy do części, w której prezentujemy zasady ruchów i zbijania bierek.

■ □ Uwaga! □ ■

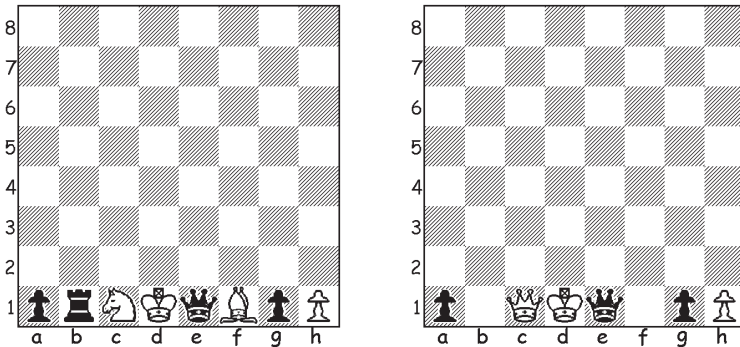
Jeśli uczeń poczuje się zawiedziony, że kończymy zajęcia akurat w tym momencie, wówczas wykorzystujemy jego apetyt na wiedzę i przechodzimy od razu do kolejnej lekcji. Przejaw zainteresowania jest okresem wzmożonej koncentracji i skupienia, wykorzystajmy więc ten czas do niezwykle efektywnej nauki.

■ □ Ważne! □ ■

Ważne! Na zakończenie niektórych lekcji sugeruję różne gry, a na końcu książki znajduje się rozdział z kilkoma dodatkowymi grami i zabawami,

uszeregowanymi według poziomu zaawansowania. Jeśli dziecku odpowiada tego typu forma treningu przez zabawy szachowe, to warto z nich korzystać.

Gra na dziś: Znikające bierki to ćwiczenie ważnego atrybutu każdego szachisty, czyli pamięci. Ustawiamy kilka bierek na szachownicy w rzędzie (poziom trudności zależy od liczby ustawionych bierek), prosimy dziecko, aby je zapamiętało, po czym zasłoniło sobie oczy, a my w czasie, kiedy tego nie widzi, zabieramy z szachownicy część bierek (możemy również postawić inne na ich miejsce, jeśli chcemy zwiększyć stopień trudności). Zadanie dziecka polega na tym, aby po otwarciu oczu spojrzęło na planszę i powiedziało, jakie zmiany na niej zaszły. Jeśli w trakcie gry uczeń zechce zamienić się rolami z nauczycielem, pozwólmy mu zaskoczyć nas kreatywnością zmian.

W sytuacji przedstawionej na rysunkach poprawnym rozwiązaniem byłaby odpowiedź, że z szachownicy zniknęły czarna wieża i biały goniec, a konik zmienił się w królową. Jest to przykładowe zadanie. Na początku warto zacząć od prostszych ustawień, aby ułatwić dziecku wdrożenie się w tę zabawę.

Bonus: Specjalnie z myślą o najmłodszych na końcu tej książki zamieściłem kartkę z rysunkami bierek szachowych do pokolorowania.

Cele

Celem pierwszych zajęć jest przede wszystkim wprowadzenie w realia szachowe, zapoznanie z zasadami obowiązującymi na szachownicy oraz zademonstrowanie fundamentalnej idei planowania strategicznego.

PROGRAM PARTNERSKI

GRUPY WYDAWNICZEJ HELION

1. ZAREJESTRUJ SIĘ
2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW
w działający bankomat!

Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA WYDAWNICZA

 Helion SA

W końcu będzie szach-mat!

Szachy są jedną z najstarszych gier na świecie. Towarzyszą ludziom co najmniej od półtora tysiąca lat, wciąż na nowo rozpalając emocje, ale i kształtując umysły graczy. Nie bez przyczyny tej gry uczono przyszłych władców na dworach królewskich — szachy niesamowicie rozwijają umiejętności taktyczne i strategiczne ludzkiego umysłu, porządkują myślenie, poprawiają potencjał intelektualny jak żadna inna gra. Jeśli chcesz, by Twoje dziecko spędzało z Tobą czas przyjemnie i pożytecznie, rozwijało zdolności analitycznego myślenia i nabrało dobrych nawyków intelektualnych, koniecznie przestuduj tę książkę — i zacznij z nim grać.

Nawet jeśli dotychczas nie udało Ci się rozegrać żadnej szachowej partii, Wiktor Lech pomoże Ci szybko opanować podstawy i przekazać je dziecku. Krok po kroku będziecie razem doskonalić umiejętności, przyjaźnie rywalizować i cieszyć się wspólnie spędzonym czasem. Zobaczysz, od czego zacząć naukę, i przekonasz się, że regularne treningi przynoszą mnóstwo obopólnych korzyści. Oprócz porad typowo szachowych znajdziesz tu profesjonalne wskazówki dydaktyczne, ułatwiające wprowadzanie potomka w arkana tej szlachetnej gry. Czytaj, ucz się i baw razem z dzieckiem!

- Poruszanie się figurek po szachownicy
- Praktyka partii szachowych
- Szachowanie i matowanie
- Specjalne ruchy
- Zaawansowane ustawienia taktyczne
- Mały szachista przy starszym korzysta!

Wiktor Lech — przygodę z szachami rozpoczął w wieku czterech lat. Odnosił sukcesy w turniejach szachowych, zdobył m.in. mistrzostwo Dolnego Śląska i Wrocławia. Obecnie jest licencjonowanym instruktorem szachowym. Od 2010 roku prowadzi zajęcia szachowe dla dzieci w języku polskim i angielskim w szkołach podstawowych i przedszkolach na terenie Wrocławia i okolic. Nowatorski styl nauki sprawia, że jego uczniowie nie tylko odnoszą sukcesy oraz lepiej radzą sobie w szkole, lecz także czerpią wiele frajdy z tej królewskiej dyscypliny.

septem
septem.pl

Helion SA
ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice
tel.: 32 230 98 63
e-mail: septem@septem.pl
<http://septem.pl>

